

Ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als monument van een ingangsomlijsting van een stadswoning in Antwerpen

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.3 tot en met 6.2.5;

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als monument werd onderzocht;
- de bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- advies over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 21 februari 2024;
- de behandeling van het advies is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

De ingangsomlijsting van de stadswoning Lange Doornikstraat 13, Kleine Koraalberg zonder nummer in Antwerpen werd beschermd als monument bij koninklijk besluit van 2 september 1976. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 21 september 1976.

Volgens de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarden zijn de historische en architecturale waarde relevant voor de bescherming als monument van de ingangsomlijsting.

De ingangsomlijsting was op het ogenblik van bescherming de achteruitgang van het pand Lange Doornikstraat 13. De verwaarloosde toestand van het bouwblok tussen de Lange Doornikstraat, Kleine Koraalberg en Zirkstraat hebben geleid tot de verkoop van de gebouwen in 1983 en een revalorisatie van dit bouwblok circa 1988.

Circa 1988 werd de ingangsomlijsting geïntegreerd in een nieuwbouwcomplex ter hoogte van de Kleine Koraalberg, Zirkstraat en Lange Doornikstraat, waarbij de vormgeving en

plaatsing in het gevelvlak niet overeenkomen met de toestand op het ogenblik van bescherming.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde.

De evaluatie van het beschermde bestand in Vlaanderen is gebaseerd op:

- de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen;
- de vijf selectiecriteria die gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:
 - 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
 - 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
 - 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
 - 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
 - 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

De evaluatie van de erfgoedwaarden van de ingangsomlijsting in Antwerpen op basis van de erfgoedwaarden en huidige criteria voor bescherming is als volgt:

1° zeldzaamheid:

De ingangsomlijsting van de stadswoning, Lange Doornikstraat 13, was op het moment van de bescherming een voorbeeld van een vroeg 16de-eeuwse natuurstenen omlijsting. De herintegratie van de ingangsomlijsting in het nieuwbouwproject in 1988 heeft een grote impact gehad op het voorkomen van de ingangsomlijsting. Hierdoor kan er niet langer gesproken worden van een zeldzaam voorbeeld van een vroeg 16de-eeuwse ingangsomlijsting. De opstelling, de vormgeving en het materiaalgebruik zijn grondig gewijzigd in vergelijking met de ingangsomlijsting op het moment van de bescherming. Volgens de inventaristekst zou het om een gedrukt-spitsboogvormige deuromlijsting gaan. Wegens de geringe historische en architecturale waarde van de omlijsting zou een opheffing ervan geen hiaat binnen het beschermde bestand

betekenen. Binnen de stad Antwerpen zijn betere voorbeelden bewaard gebleven van natuurstenen deuromlijstingen uit de 16de eeuw, waarvan ook nog de context bewaard is gebleven. Een voorbeeld hiervan is onder meer Stoelstraat 13 in Antwerpen.

2° herkenbaarheid:

Het is moeilijk af te leiden uit de beschikbare foto's welke architecturale waarde de ingangsomlijsting op het moment van de bescherming had. Op het moment van de bescherming was de ingangsomlijsting deels bepleisterd of gecementeerd. Het vergunde nieuwbouwproject van 1988 heeft een grote impact gehad op het algemeen voorkomen van de ingangsomlijsting. De positionering in de gevel, de vormgeving en het materiaalgebruik wijken grondig af van de oorspronkelijk 16de-eeuwse deuromlijsting. Na de integratie kan er niet meer gezegd worden dat dit een herkenbaar voorbeeld van een 16de-eeuwse ingangsomlijsting is. Door de wijzigingen vormt de deuromlijsting geen waarheidsgetrouw geheel meer dat refereert aan de omlijsting op het moment van de bescherming.

3° representativiteit:

Het origineel voorkomen van de ingangsomlijsting is weinig tot niet gedocumenteerd. De ingangsomlijsting zou een doorgang geweest zijn tot de inmiddels verdwenen achterliggende stadswoning Lange Doornikstraat 13. De ingangsomlijsting wordt in de inventaristekst van 1976 omschreven als "gedrukt-spitsbogige ingangsomlijsting van zandsteen" en lijkt representatief te zijn voor een achteringang tot een 16de-eeuwse stadswoning." Door de huidige gewijzigde vormgeving, uitwerking en opstelling van de ingangsomlijsting, is deze niet langer een representatief voorbeeld van een 16de-eeuwse ingangsomlijsting. Het vroegere pand waarvan de poortomlijsting deel van uitmaakte, is gesloopt. De beschermde ingangsomlijsting is geplaatst in een nieuwe context, meer bepaald een nieuwbouwproject van 1988.

4° ensemblewaarde:

De historische samenhang van de ingangsomlijsting binnen het bouwblok is weinig tot niet gedocumenteerd. De omlijsting maakte op het ogenblik van bescherming niet langer deel uit van een historisch geheel. De achterliggende stadswoning, Lange Doornikstraat 13, waar de doorgang op uitgaf was op dat ogenblik reeds verdwenen. De aanpassingswerken en nieuwbouw in functie van de sanering van het bouwblok in 1988 hebben het historisch ensemble sterk gewijzigd. Door de integratie in het nieuwbouwcomplex in de jaren 1980 is de omlijsting een geïsoleerd historisch element in een vernieuwd gevelbeeld. De ingangsomlijsting maakt niet langer deel uit van een historisch ensemble. Er is ook weinig architecturale samenhang met het nieuwbouwproject van 1988.

5° contextwaarde:

De herintegratie van de ingangsomlijsting kadert binnen de sanering van het volledige bouwblok in de jaren 1980. De oorspronkelijke context is hierdoor sterk gewijzigd. Er wordt ook een nieuwbouwproject gerealiseerd in de Kleine Koraalberg aan de overzijde van de ingangsomlijsting waarbij het beschermde pakhuis (Kleine Koraalberg 3) werd geïntegreerd in de nieuwe pleinwand aan de Zirkstraat. De integratie van de natuurstenen ingangsomlijsting in het nieuwbouwproject van 1988 was nefast voor de erfgoedwaarden van de ingangsomlijsting. De omlijsting werd geplaatst in een nieuw gebouwde lijstgevel zonder enige referentie naar de

historische context. De huidige vormgeving en opstelling van de ingangsomlijsting alsook het materiaalgebruik wijken af van de oorspronkelijke toestand zoals beschreven staat in de inventaristekst en zoals te zien is op de foto's van de beschermde toestand. De integratie van de beschermde omlijsting als geïsoleerd element in het gevelvlak zonder aansluiting in de straatwand heeft de contextwaarde aangetast.

De aanpassings- en verbouwingswerken van 1988, met de integratie van de beschermde ingangsomlijsting in een vergunde nieuwbouw, waren nefast voor de erfgoedwaarden van de 16de-eeuwse natuurstenen ingangsomlijsting. De omlijsting werd verplaatst in het gevelvlak, werd omgevormd tot een korfboogomlijsting en de gebruikte materialen zijn niet authentiek. De context werd op een hedendaagse manier herbouwd zonder enige referentie naar de historische context.

Het verlies aan zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemblewaarde en contextwaarde heeft de historische en architecturale waarde van de ingangsomlijsting bij de inmiddels verdwenen stadswoning Lange Doornikstraat 13, in die mate aangetast dat de erfgoedwaarden niet langer toereikend zijn voor bescherming op Vlaams niveau.

De hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde hebben geleid tot een gewijzigde context waarin de erfgoedwaarden onvoldoende zijn voor een bescherming van de ingangsomlijsting bij de stadswoning, Lange Doornikstraat 13 in Antwerpen als monument. De vrijwaring van de erfgoedwaarden middels een bescherming als monument is niet langer vereist omwille van het algemeen belang.

De bescherming van de ingangsomlijsting in Antwerpen als monument wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het koninklijk besluit van 2 september 1976 tot bescherming als monument van meerdere onroerende goederen in Antwerpen, waaronder de ingangsomlijsting bij de stadswoning, Lange Doornikstraat 13, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 21 september 1976, wordt voorlopig gedeeltelijk opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed ingangsomlijsting, Kleine Koraalberg zonder nummer, Lange Doornikstraat 9-13 in Antwerpen, waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, bevindt zich op het perceel met de volgende kadastrale gegevens: Antwerpen, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 2380 B (deel).

In het beschermingsbesluit van 2 september 1976 wordt dit kadastraal omschreven als: Antwerpen, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 2370 C.

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de huidige fysieke toestand van het onroerend goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 3. In artikel 1 van het koninklijk besluit van 2 september 1976 tot bescherming van onroerende goederen in Antwerpen wordt punt 36 opgeheven.

Brussel, 17/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2024-05-17 14:35:02 +02:00
Reden: lk keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE